

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Шимал Кавказны айнытыну кырал программасын сюзюуге КъМР-ни премьер-министри Мусукланы Алий да кытышханды

Тюне Ессентуки шахарда Россей Федерацияны Правительствосуну Председателини орунбасары Александр Хлопонин кенгеш бардырганды. Анга РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министри Лев Кузнецов, РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинлик келечиси Сергей Меликов, СКФО-га кирген субъектлени башчылары эмда правительстволарыни председатели, толтуруучу властыни федерал органларыны келечилери да кытышхандыла. Къабарты-Малкъарны атындан ары КъМР-ни премьер-министри Мусукланы Алий барганды.

Кенгешде СКФО-ну субъектленини келир жылга бюджетлерин кыраууга, «Шимал-Кавказ федерал округну айнытыну» 2020 жылга дери жарашдырылган жангы кырал программасын сюзюуге артыккаду улуу эс бурулганды.

Россейни Президентини май укалары кылай толтурулганларыны юсюнден айта, Александр Хлопонин социальный магъаналы проектлени андан

ары бардырыну магъанасы улуу болганын чертгенди. «Бюджетте бизге кеп тыйгычыла салынадыла. Россейни Правительствосуна кырал программаланы бир кесегин тюрлендирирге, алагъа бэлюнюрк ахчаны азайтырга тошеди. Ма аллай болумда социальный хал осалга кетмези, адамларыбызны жашау кылаилыкларынын ёсдюрюю ючюн жууаплыгыбыз бютюн кючленеди. Келигиз, бирге болуп, бизге Президентни бла Правительствоу Председатели салган борчланы не къадар тынгылы толтурууну кыйматлы амалларын табайык», - деп белгилегенди ол.

Алгъаракълада жамауатны сюзююне Россей Федерацияны Правительствосуну «Шимал-Кавказ федерал округну айнытыну» 2025 жылга дери жарашдырылган кырал программасына тюзетиуле кийириню юсюнден» бегимини проектке дауула берилген эди. Анга кере, 2016 жылдан башлап Россей Федерацияны СКФО-га кирген субъектленини социальный экономика айныулары жаны бла подпрограммала бэлюрге

белгиленеди. Ингушетия ары кирмейди. Аны айнытуу бла байламлы ишле энчи федерал кластер кыраууга эмда регионлада инвестиция проектлени жашауда бардырыуга себеплик

Андан сора да, СКФО-ну курортларын айнытууга, Кавминводлада инновациялы медицина кластер кыраууга эмда регионлада инвестиция проектлени жашауда бардырыуга себеплик

этерик жангы подпрограммала да жарашдырылыкдыла. РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосуну пресс-службасыны билдириулерине кере.

Тюбешю

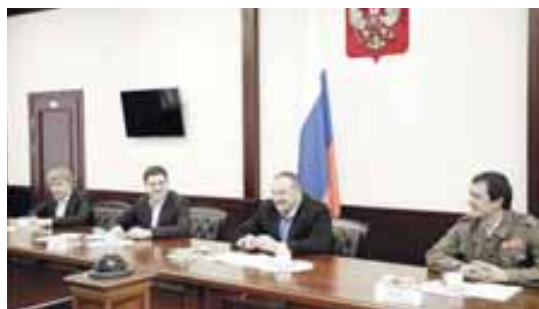
Сергей Меликов студент кырулуш отрядланы келечилери бла тюбешгенди

Алгъаракълада РФ – ни Президентини Шимал – Кавказ федерал округда толу эркинлик келечиси Сергей Меликов «Космодром «Восточный» деген Битеуроссей студент кырулушну проектин жашауда бардырыуга кытышхан стройотрядланы келечилери бла тюбешгенди.

Жыйлганлагъа айланып, Сергей Меликов бу стратегия магъаналы объектни кырулушунда жаш тэлюню жетишимлерин белгилегенди.

Урунууну кезиулу сезону жабылганы бла алгышлайма. Ол Шимал Кавказда эмда кыралыбызда да стройотряд кыймылда-

улары тиргизиле тебирегенлерин кёргозтгенди, - деп чертгенди полпред. - Даулашсыз, бу сезонну баш жетишими – ол ёмюрно эмда магъаналы кырулушунда бардырылган магъаналы ишледиле. Аны алайлыгын Президентибиз да белгилегенди. Шимал Кавказны келечилери да ол даражалы про-

екте юлюшлерин кышханлары ёхтемлендиреди.

Полпред дагыда «Восточный» комплексни кыралны кыруулау онгарын кючлеуде, халкыла аралы майданда тийишли жерин саклауда, космос жаны бла бойсунуусулугунда магъаналылыгын белгилегенди.

Ол кюн Россейни Президентини Владимир Путин космодромдан биринчи жибериле жаз башына кёчюрюлгенлерин билдирген эди. Аны себепли Меликов стройотрядла объектде тамамлаган ишлерины квалитетларына энчи эс бурлукуларын излегенди.

- Бизни баш главнокомандующийибиз «Восточный» космодромдан учууну болжал заманы нек тюрленгенин кыты тинтирге, терсликери болганыла жууапха тартырга, ишни сюдге дери жетдирирге, деген буйрукъ этгенди, - деп эсертгенди Сергей Меликов. - Сёз ишлерин тийишлисича тамамлаган суб-подрядчиклени юсюнденди. Аны бла бирге кырал башчы бюгюнюлке объектде тамамланган улуу ишге да бийик багъа бергенди. Анда сизни кыйныгыз да барды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

БИЛДИРИУ

Жазылуучуну онкюнюлюгю

Хурметли окъуучула!

2016 жылны биринчи жарымына газетлеге бла журналлагъа жазылуу башланганы бла байламлы **быйыл 15 октябрьден башлап 25 октябрьге дери**

Федерал почта связыны КъМР-де управленийыны жазылуучуну онкюнюлюгюн бардырады.

Ол кезиуде 2016 жылны биринчи жарымына «Заман» газетге, ара эмда жер-жерли изданиланы бир кыауумуна да учуз багъала бла жазылууга онгюнюле боллукуду.

Алайды да, бу ахшы амалны ычхындырмай, сойген газетлеригизге бла журналларыгызга жаздырыгыз. Сизни связыны битеу почта бэлюмлеринде саклайбыз.

Федерал почта связыны
КъМР-де управленийыны

Сергей Меликов студент кырулуш отрядлары келечилери бла тубешгенди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Полпред Россейни Правительствосуну вице – премьер Александр Хлопонинге шималкавказлы жаш тёлөгө «Восточный» кырулушха юлюшлерин кышарча онгла кырууга себеплиги ючюн энчи ыразылыгын билдиргенди. Комплексе ишлеген жашлагы бла кызылга да махтау билсени айтып, ол Россейде стройотряд кымылдаулары мындан ары айнылары бла байламлы кез кырамларын ачыклаганды.

- Сиз барыгыз да, ий-нанама, кыралыгызда стройотряд кымылдаулары тарыхлары иги билесиз эмда совет жылда ала кырай жетишимле болдурганларын да

хапарлысыз. Ала экономикабызда эмда мингле бла жаш адамларыбызны инсанлыкларыны тохташуунда бек магьаналы эдиле, - деп белгилегенди полпред. – Стройотрядлагы ол даражаны кыайтарырга, аланы кертиси бла да жамауат институтла этерге муратлыбыз. Аны уа барыбыз да бирлешип тамамламаса, боллук туюлду.

Аны бла байламлы Сергей Меликов бу жаны бла ишге кураторлук этген орунбасары Михаил Ведерниковха СКФО – да россейли студент отрядла кымылдау штабы ишини чеклеринде жылны ичинде да ол жумушлагы эс белгенлей турурга буйрук бергенди. Эмда жылны ахырына профилы министрствола бла

ведомствола да кыатышып, кенгеш бардырырга дегенди. Анда стройотрядлары келечилерин экинчи жылга иш бла жылчытыу вопрос сюзюлжюдо, ол санда Шимал – Кавказ федерал округну тийрелеринде орналган объектеде да.

Эсигизге салайык, Амурской областьдагы «Восточный» объектеде СКФО – ну регионларындын стройотрядлары 250 келечиси ишлегенди. Студентле хаксыз палатка шахарчыкыда эмда общежитиялада жашагандыла.

Проектеге кыатышанла бош заманларында алагы деп кыруулган спорт эришюле кырууларын синаргы эм маданият тубешюледе хурерлерин кыргюзюрге онг тапхандыла. Алада да

СКФО – ну келечилери жетишимли болганларын белгилерчады. Сёз ючюн, Кыбарты – Малкырдан «Скала» стройотряд бирненча эришюде экинчи жерге тийишли эди, ол санда аркын тартыуда эм гирыны кёруюде. Север Осетиядан «Победа» кыауум а армспортта биринчи болганды.

«Космодром «Восточный» объектен сора да, СКФО – ну студент отрядларыны келечилери 2015 жылда Екатеринбургда «Академический» комплексни кырулушуна эмда «Машук – 2015» деген жаш тёлөгө форумуну ишине тири кыатышандыла.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ
Нажабат.

ПАРЛАМЕНТ

Ырысхыгы налог жангы жорукылагы кёре саналыкыды

КыМР-ни Парламентини президиумуну кезиулю жыйылыуунда ондан аслам вопросха кыралганды. Аны спикер Татьяна Егорова бардырганды.

«КыМР-де социальный-культура, коммунальный-жашау журт объектлени, уллу инвестиция проектлени, ала тамамланылык жерле арендагы аукционсуз бериле эселе, болумларын тергеуно ёлчемни тохташдырууну юсюнден» законну проектине кыралганды. Ол РФ-ни Жер кодексини 39.6 статьясыны 2 кесегини 3 пунктуна тийишликде жарашдырылганды.

«КыМР-де адамлары ырысхыларына салынган налогну аны кадастр багысына кёре жыйып башлауно болжалыны юсюнден» законну проекти да сюзюлгенди. Ол РФ-ни Налог кодексини кийирилген торлениулеге кёре хазырланганды. 2016 жылда 1 январьдан башлап, налог объектлени кадастр багыларына кёре салынырыкыды.

Жыйылыуда быйылгы эмда 2016-2017 план жылда бюджетине тюзетиулеге да кыралганды. До-

кументде толтуруучу органлары эсгертиулерине кёре, кыоранчла бла файдала бирге, дагыда федерал арадан берилген трансфертле да кышулгандыла. Проект депутатлары эмда жууаплы органлары кырауларына берилгенди. Ол сюзюлгенден сора Парламентини пленар жыйылыуунда тинтиликти.

Президиумну келечилери Парламентини Законла жарашдыруу, кырал кырулуш эм жер-жерли самоуправление жаны бла комитет «РФ-ни гражданыларына Россей Федерацияда бир жерден башхасына барырга, кечер-

ге, жашарга эркинликлерини юсюнден» федерал законну 2 статьясына хазырлаган тюзетиулеге кырагандыла. Андан сора да, кыралны башха субъектлеринде законла жарашдыруучу органлары депутатлары хазырлаган документле сюзюлгенди. Алада сёз тегерекдеги кыдуретни саклауно, жашау журт комплексни, бюджетни кырауно юслеринден бара эди.

Депутатла тийишли документлени тинтгенден сора КыМР-ни экономикасын айнытыуга этген кышучулугу ючюн «Ростехинвентаризация-техника инвентаризация жаны бла

федерал бюро» федерал кырал унитар предпрятияны КыМР-де филиалыны таматасы **Хасанби Шахмурзову** эмда билим бериуде жетишимлери ючюн Нальчик шахарны 2 номерли лицейини тартырдан эмда обществованизациядан устазы **Любовь Хакунованы** КыМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугыларга оюнулашхандыла.

Президиумда Парламентини келир пленар жыйылууну 29 октябрьде бардырырга келишгендила.

КыМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Айпык

Жандаурулук этерге ашыгыгызы

Элбрус районда халкыны социальный жумушларын жалчытуучу бёлюм кесини ишин жетишимли бардырады. 2015 жылны тогуз айында ары болушлук излеп 355 адам сёлешгенди, аланы тилеклерине кёре онюч минг жумуш тамамланганды. Себеплиги этиуно банкындан кыйын жашау болум-

га тышгенлеге 85 аш-азык хуржун юлешингенди. Бёлюм кылайсызлагы болушханлагы ыразылыгынын билдиреди эмда жандаурулукну айында алагы кышуулурга сюзюлгө аслам болурла деп ышанады.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Документле

Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутатыны бош болган мандатын депутатха кандидатха «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Кыбарты-Малкыар регион бёлюмю кыргюзтген кандидатланы тизмесине кёре регистрация этилген Барагунов Арсен Мухамедовичге бериуно юсюнден

Кыбарты-Малкыар Республиканы Айырыу комиссиясыны

БЕГИМИ

2015 жыл 14 октябрь Нальчик ш.
№122/5-5

Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутатына «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Кыбарты-Малкыар регион бёлюмю кыргюзтген кандидатланы тизмесине кёре айырылган **Таова Рита Русланованы** депутат полномочиялары болжалдан алгы тохатылгандыла бла байламлы эмда «Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини депутатланы айырыуно юсюнден» Кыбарты-Малкыар Республиканы 2008 жылда 5 августда чыгарылган 56-РЗ номерли Законуну 68-чи статьясыны 5-чи кесегине тийишлиликде Кыбарты-Малкыар Республиканы Айырыу комиссиясыны **бегим этеди:**

1. Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутатыны бош болган мандатын депутатха кандидатха «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Кыбарты-Малкыар регион бёлюмю кыргюзтген кандидатланы тизмесине кёре регистрация этилген **Барагунов Арсен Мухамедовичге** (№55) берирге.

2. Бу бегимни асламлы информация органлада басмаларга эмда Кыбарты-Малкыар Республиканы Айырыу комиссиясыны Интернет сайтына салырга.

Айырыу комиссияны
председатели

В.М.ГЕШЕВ

Айырыу комиссияны
секретары

АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.

Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутаты Барагунов Арсен Мухамедовични регистрация этиуно юсюнден Кыбарты-Малкыар Республиканы Айырыу комиссиясыны

БЕГИМИ

2015 жыл 14 октябрь Нальчик ш.
№122/6-5

Кыбарты-Малкыар Республиканы Айырыу комиссиясыны «Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутатыны бош болган мандатын депутатха кандидатха «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Кыбарты-Малкыар регион бёлюмю кыргюзтген кандидатланы тизмесине кёре регистрация этилген **Барагунов Арсен Мухамедовичге** бериуно юсюнден» 2015 жылда 14 октябрьде чыгарылган 122/5-5-чи номерли бегимине эмда «Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини депутатла айырыуно юсюнден» Кыбарты-Малкыар Республиканы 2008 жылда 5 августда чыгарылган 56-РЗ номерли Законуну 68-чи статьясыны 3-чю кесегине тийишлиликде Кыбарты-Малкыар Республиканы Айырыу комиссиясыны **бегим этеди:**

1. Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутаты Барагунов Арсен Мухамедовичге регистрация этерге.

2. Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну регистрация этилген депутатына ол айырылганыны юсюнден удостоверение берирге.

3. Бу бегимни асламлы информация органлада басмаларга эмда Кыбарты-Малкыар Республиканы Айырыу комиссиясыны Интернет сайтына салырга.

Айырыу комиссияны
председатели

В.М.ГЕШЕВ

Айырыу комиссияны
секретары

АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.

Белгилеу

Атасыны майдалларын 70 жылдан сора кызы алганды

70 жыл озгандан сора жигитни юйюрю Авес Матаев урушда кёржюзтген батырлыгы ючюн Кызыл Байракны ордени, Махталу куну орденини ючюнчо даражасы, «Кишилиги ючюн» эм «Аскерде жетишим ючюн» майдалла бла саугаланганын билгенди.

СССР-ни кырал саугаларын иесине кыайтарыуга аталган тюбешуге

КыМР-ни Бахсан району администратциясында Уллу Ата журт урушда ёлген аскерчи Матаев Авес Худовични кызына атасы кеси аламмай кыалган майдалла бла оренлеге тёрт удостоверение берилгенди.

КыМР-ни Парламентини спикери **Татьяна Егорова**, КыМР-ни Архив службасыны таматасы **Шахим Шогенов**, билим бериу, илму эм жаш тёлую ишлери жаны бла министрни орунбасары **Геккиланы Солтан**, Бахсан району администрациясыны таматасы **Хасан Сижажев**, Бахсанни мэри **Хачим Мамжегов**, Бахсан, Зольск, районлада бла Бахсан шахарда аскер комиссариатны таматасы **Мухамед Сосналиев** эм право низамны саклауучу органланы жер-жерли бёлумлерины таматалары, кадет школу курсантлары да кыатышкан эдиле.

Хасан Сижажев, аны ача, жыйылыу артыкыда магъаналы болганын чертгенди. «Бюгон бизни жерлешибиз Матаев Авес Худовични юйюрюне, ол тийишли кёрюлюп, алай кеси аламмай кыалган тёрт кырал сауга кыайтарылады. Быллай иш алгын бир заманда да болмаганды. Саугала иесин тапханлары уа бизни жерлешибиз совет аскерини баш ышанларына: кишиликке, Ата журтуна

сыймекликке, кертичилей кыалганына шагъатлык этедиле», - дегенди ол.

Татьяна Егорова уа тинтиу-излеу иш бла кюрешгенлеге ыразылыгын айтханды. «Уллу Ата журт урушуну биринчи кюннен ахырына дери бизни Ата журтубузну жалынчакъ-сызылгын кюруулагъан хар адамны да атын жюрегигибизде тутарга, алага хурмет этерге борчлубуз. Авес Худович а керти батыр болганды. Урушну жигитлерин тохташдыруу бла кюрешген отрядлага уа энчи ыразылыгымны айттырга сөөме. Ата журтубузну кюруулагъанлары тарыхларына сак болганыгыз ючюн сау болугуз. Сизни болушлугуыз бла халкъ Авес Матаевни жигитлигин юсюнден билгенди. Кыыйын, алай аны бла бирге уа жууаплы, магъаналы эм барыбызга да керекли ишни тамамлайсыз - кыралыбызны тарыхын саклайсыз», - дегенди Татьяна Борисовна.

Спикер тинтиу иш бла кюрешгенле **Ахмед Нахушевге** эм аны кызы Динага ыразылыгын айта,

аланы Ата журтубузга сыймекликлерини хайырындан 70 жылдан сора урушну тарыхыны энтта бир бетин ачыкларга, кызауатны жигитлерини юслеринден жангы шартланы тохташдырырга онг болганын чертгенди.

Ызы бла Ахмед Нахушев жыйылганлага Авес Матаевни аскер жолуну, ол кызауатда кёржюзтген кишилини юсюнден айтханды. Командирлени саугалау буйрукларында бизни жерлешибизни батырлыгыны юсюнден толу шартла бардыла. Аланы юслеринден а Матаевни кыаршы жуукълары да билмегендиле.

«Авес Матаев кыулукъ этген бёлюмю аскерчилери барысы да ёлтюрюлгенден сора, ол кеси жангызлай пулемётдан атдырып, 37 немисли фашистни ёлтюргенди. Алай бла ол совет аскерлеге жол ачханды.

Матаев Орлов кыауумну алга барууна кыатышханды. Сермешледен биринде, жанына кюркюу болганына да кыарамай, жаралы болган нёгерин кыутхарганды», - дегенди Нахушев.

Атасыны жигитлигине шагъатлык этген удостоверенияланы уа Авес Матаевни кызы Гашажан Паунжева Татьяна Егорованы эм Хасан Сижажевни кыолларындан алганды.

Ахмед эм Дина Нахушевле бардырган тинтиу-излеу ишлени хайырындан а Уллу Хорламыни юбилей жылында ол кызауатда ёлген аскерчилени жуукъларына кырал саугала бешинчи кере кыайтарылганлары белгилерчады.

Арина КИЛЯРОВА, Бахсан району администратциясыны пресс-службасыны таматасы.

Шимал Кавказ кюн сайын

Тюркню компаниясы Астрахань областьда биргыла чыгарган завод сюер умутлуду

Тюркню «Хатбору» компаниясы Астрахань облстады биргыла чыгарган завод ачар умутлуду. Ала бу продукция бла Россияны эм Прикаспийни кыралларын жалчытыркыдыла, деп билдиреди губернаторну пресс - службасы.

Планларыны юсюнден Астрахань областны губернатору Александр Жилкинге регионнга ишти визити бла келген тюрк компанияны башчысы Мехмет Кылычлар айтханды.

«Компанияны бу ишни мында кыурагга областны тююзней авиасообщения ызлары, тенгиз порту эм иги айныган промышленности болганылары таукелендиргендиле», - деп белгилегендиле пресс - службада.

КыЧР - ни экономикасы кризисни сынамыларына тёзюмлюдю

Кырачай - Черкесни экономикасы кризисге хорлатмайды, бир - бир бёлюмлеринде уа айну окууна эсленеди, деп билдиргенди Рашид Темрезов.

Былыр август айда регионда промышленный производствону индекс 82,8 процентни кыурай эди, ол а планнга белгилегенден иги да азды, деп белгилегенди КыЧР - ни башчысы. «2015 жылны августунда уа ол кёрюмдю 109,6 процентге дери кётюрюлгенди. Ол а экономикабызны, башха кезиуле бла тенгештиргенде, иги да айныганын кёржюзтеди», - дегенди Темрезов, ол болумну алайлыгы ара эм регион властыланы келишимликде ишленгенлерини эсеби болганын черте.

Кадыров морякланы азатлагъанлага ыразылыгын билдиргенди

Кадыров Чеченге келген Ливияны Миллетни кыутхаруу жаны бла правительствосуну башчысы Халиф аль - Гвейляга Ливияда тыйылып турган «Механик Чеботарёв» россейли танкери экипажын эркин этиуге себеллиги ючюн ыразылыгын билдиргенди. Аны юсюнден республиканы башчысы соцсетельде жазганды.

Алгын билдирилгенге кёре, танкерни экипажыны эки келечиси азатланган эди - матрос Павел Магагин эм кемед аш хазырлауучу Наталья Ключникова. Кадыров белгилегенича, биринчи эркин этиуге Госдуманы депутаты Адам Делимханов юлюшон кыошханды, ол матросну Ливиядан Чеченге келтиргенди.

Аны сёзлерине кёре, Делимханов Ливияны Битеулу миллет конгрессини таматасы Нури Абусамэини бла тюбешип, анга Кадыровну энчи посланиясын тутдурганды.

Кыобанны алимдери жангы сеялка жарашдыргъанлага

Кыобанны алимлери фермерлеге эм энчи иели эл мюлкери болганыла деп жангы гидросеялка жарашдырландыла. Ол кётелени битимилликтерин эли процентге кётюреди, зыгыт этген урлукъланы окууна. Дуния башында алыкы анга ушаган зат кыурашдырлмаганды, аны хайырлануу кыйын туюлюдо, промышленный эл мюлк техникадан иги да учузду, деп билдиргенди ТАСС - ны корреспондентлерине Кыобанны кырал университетини аспиранты Иван Скоробогаченко.

«Патентли конструкцияда суу урлукъ себиуде эмда магъаналыча хайырланганы себепли зыгыт этген урлукълага да заран келтирилимегенлей себер онла чыгадыла. Ол а эл мюлк продукцияны бийик качество болурча этеди», - деп хапарлаганды Скоробогаченко.

Дагыстанда жюзюм жыйуу бошалганды

Дагыстанны Эл мюлк эм продовольствие министерствону пресс - службасы билдиргенине кёре, республикада жюзюм жыйуу сезон бошалады. Продуктну жыйылган ёлчечи битеу да бирге 137,8 минг тоннага жетгенди. Ведомствода белгилегендиле, биогонлюкге аграрийле жюзюмню 15,3 минг гектар жерден жыйгандыла. Эмда кёп Дербент, Каякент, Магаракент районлада - 44 минг тонна, 31 минг тонна эм 10,8 минг тонна.

Былыр жюзюмню битимилиги 137 минг тоннадан озганды. Быйыл а республикада 146,5 минг тонна жыр умултудула. Быйыл кёрюмю мында отуз жылдан бери да болмаганды.

Хурметлеу

Ала Ленинградны блокадасын сынагъандыла

Нальчик шахарны физкультура, спорт эм жаш тёлую ишлери жаны бла управлениясыны кыулукъчулары Ленинградны кюруулауга кыатышханлага эмда блокаданы сабийлерине Санкт-Петербургну правительствосуну атындан «Ленинград фашист блокададан кюрууланганлы 70-жыллыгына» деген сыйлы белгилени бергендиле.

Аны областны губернатору Александр Дрозденко тохташдырганды. Ол «Ленинградны кюруулагъаны ючюн» майдал неда «Блокадалы Ленинградда жашаган» белги бла саугаланганлага бериледи, - деп билдиргенди управленияны баш специалисти Анжела Каноккова. - Бюгон а аны бла саугалау жаны бла кыуанчлы ишле кыралны битеу регионларында да бардырыладыла. Нальчикде анга 12 адам тийишли кёрюлгенди.

Ленинград кыурушуга 1941 жылда 8 сентябрьде алынган эди. Ол жалаанда 1944 жылда 27 январьда тешилгенди. 900 кюнню ичинде уа, тюрю-тюрю шартлага кёре, 400 мингден 1,5 миллионнга дери адам ёлгенди.

Ол кыйын, ачы, кыра кюнле адамланы жюреклеринде сакланганлары, тёлуден-тёлуге белгили этилгенлери кыдар, быллай огурусуз иш бир заманда да кыайтарылмазына деп ышанырчады, - деп чертгенди Каноккова.

Эльвира Лебедева.

КЁРМЮЧ

Баш ниет - эллерибизни сакълауду, байыкъландырыуду

«Алтын кюню» ача туруп, Россейни Правительство-суну Председатели Дмитрий Медведев, тыш кыралланы санкцияларына да кырамай, эл мюлкюбюз бютюн терк айнып башлаганын чертгенди.

Бизни делегацияны башчысы КЪМР-ни Правительство-суну Председатели биринчи орунбасары, эл мюлкю министр Сергей Говоров эди. Форуму конкурс комиссиясы республиканы келечилерин отуз жети майдал бла сауғалаганды, аладан онекиси «Налчыкни халыуа заводуна» берилгенди. Къабарты - Малкъарны арт жыллада жетишимлерине сатыу - алыу компанияла эс бургандыла, ала бизден алмала, жюзюм, консервала, урукълэ эм башха затла алыргъа сюеделе. Республика кёрмючде дагыда тогъу инвестиция проект кёрюзтгенди. «Алтын кюзде» жангы проектке кеп эдиле. Саулай алып айтханда, алагъа битеу да эки триллион сом кыратыллыкды.

Кёрмючге келген хар делегацияны миллет энчилиги эслене эди. Саха Республиканы келечилерини миллет кийимлерине кепле эс бургандыла. Краснодар крайдан келген къзакъла да бу жаны бла белгиленгенди. Аланы жырлары бла тепсеулеры уа байрамга энчи къуат салгандыла.

Оренбургну къол бла эшилген жауукълары терк окъуна сатылгандыла. Дагыстанны стени уа къалача къуралгъаны ючюн башхаладан айырмалы эди. Бу Республиканы

Москвада «Крокус Экспо» арада «Алтын кюз 2015» деген 17-чи агропромышленный кёрмюч бардырылганды. Анга Россейни алтмыш регионундан эки минг бла жарым предприятие эмда жыйырма тыш кыраллы келчи къатышхандыла. Къабарты-Малкъар даланы санында эди.

коньякларыны, чыгырларыны татыуларына келгенле бек бюсюрегенди.

Бусагъатда Россейни эл мюлкю бек терк айнып барды. Тыш кыралладан келген бишлакъланы жерлерин кеси-

бизникле алгъаны да ахшы шартладан бириди.

Байрамга жыйылгъанла бизни кыралыбизни жери кеп болгъанын, ол аш-азыкъ бла кеси кесин кечиндилерлыгъын да чертгенди. Жери кеп болгъан кыралны халкъы да бай жашарга керекди: хар адамыбиз ишлерге итинсе. Къармашырга сюйгенлеге уа кырал тюрлю-тюрлю субсидияла бла билеклик этеди.

«Алтын кюню» чеклеринде регионланы араларында бир неча келишимге къол салыннганды. Предприятиеланы таматалары проблемаларын сюзгенди, алчы сынаула бла да шагърейленгенди.

Бу төрели уллу форумда Россейни халкъларыны культураларыны мурдору элде болгъаны чертилгенди. Тилле, миллет адет - төреле кыралыбизни эллеринде сакъландыла.

Байрамда «Мени жерим Россей» деген Битеуроссей журналист конкурсда хорлагъанла да сауғалангандыла. Быйыл жюри юч минг ишге къараганды. Он номинацияда отуз журналист белгиленгенди. Хар номинацияда биринчи жерни алгъанлага жюз минг сом, экинчи тийишли болгъанлага жетмиш беш, ючюнчю жер ючюн а элли минг сом берилгенди. Андан сора да, лауреатла статуткала эм Россейни Эл мюлк министрствосуну дипломлары бла сауғалангандыла.

Белгиленгенли араларында Къабарты-Малкъардан журналист да бар эди. Туугъан эли Огъары Малкъарны юсюнден статьясы ючюн «Заман» газетни корреспонденти **Байсыланы Марзият** ючюнчю жерге тийишли болганды. Статьяда Цийкъанланы Мухадин хажини Кавказны бек сейирлик, ариу жерлеринден бирини тамблагъы кюнню юсюнден сагъышлары, эли администрациясыны башчысы Атабийланы Асланны оюмлары келтириледи.

Россейни эллери чачылсала, миллет тилле, культура да къурурукъдула. Ол бюгюн кимге да баямды. Эллерибизни сакълау, айнытыу шендю бек баш борчладан бириди. Ма ол оюм баш магъананы тутханды ариу байрамга айланган кёрмючде.

КЪАПЛАНЛАНЫ Марзият.

Дата

Муратлары - юйор институтну кючлерге

Быйыл Къабарты-Малкъарны ЗАГС органдарына 95 жыл толады. Ол сыйлы датага жоралап, Тырнаууз шахарны район аралы ЗАГС-ыны бёлюмюнде къууанч жыйылыу ётгенди. Ол кюн жыйылгъан къонакъланы санында бир юйор къурагъа сюйген жаш адамла эм кеп жылланы бирге жашай келгенле да болгандыла.

Тюбешиуде Элбрус районну администрациясыны башчысыны биринчи орунбасары Афашоқаланы Раиса селешгенди. «Сизни хар кюнлюк ишигиз юйор институтну кючлеуге, адам санын кебейтиуге эмда төлюлен араларында байламлыкъны сакълауға себеплик этеди. Юйор къурагъанланы, кеп жылланы бирге жашай келгенлени, аслам сабийлери болгъанланы белгилегенигиз, алагъа болушханыгъыз эмда башха алапат жумушланы тындыргъаныгъыз жамауатха жарыкълык, насып, жылыу эм тамблагъы кюнлерине таукеллик къошады. ЗАГС-ны ишчилерине мамырлык, насып, монглукъ тежейме!» - дегенди ол. Жыйылыуда «алтын»

тойларын белгилеген Лашкутадан Беккиланы юйорлерин да сауғалагандыла. Хамит бла Патимат ангылашыуукда жашап келгенлери бери быйыл эки жыйырма бла он жыл болганды. Ол насыплы, толу юйордо. Ала бюгюнлюкде беш сабийден бла он туудукдан къууанадыла. Хамит

бла Патимат юбилярланы сыйлы китапларында алгъышлау сёзлерин да жазгандыла. Афашоқаланы Раиса уа огурулу таматаланы «Юйор жашауу юбилярларына» деген белгиле бла сауғалаганды.

Ол кюн юйорлерине беш жыл толгъанланы да белгилегенди. УллуХорламга 65 жыл болгъанында, тогъузунчу майда Тырнаууз шахарда беш жангы юйор къуралгъан эди. Бусагъатда ала барысы да насыпдыла, сабийлерин ёсюреди.

Жыйылыуда отуз жылдан артыкъ бирге жашагъан юйорлени да сауғалагандыла. Афашоқаланы Мухадинни

бла Раисаны, Ёзденланы Анзорну бла Сюйдюмханнаны «Жених и невеста» журналны редактору Хаджиланы Лейля алгъышлаганды.

Байрам тюбешиуно ахырында концерт программа кёрюзтолгенди. Юйорлени тарыхларын ачыкълагъан суратладан кёрмюч да жарашдырылганды.

Быйыл а Элбрус районда жетмиш юйор къуралганды эмда эки жюзге жууук бала тууганды.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус муниципал районну администрациясыны пресс-службасы.

ПРОФЕССИОНАЛЛА

«Устаз творчеству адам болургда кереклисине толу ийнаныпма»

- Людмила Юрьевна, анча жылны бир учреждениада ишлеп, окуучулагда, халкыга кесигизни сойдюренигиз ючюн хурметими билдирирге сюеме. Сизни, урунуу жолугузну совет заманда башлаган адамы, билим бериуде бюгоннго тюрлениулени юслеринден кез кырамыгыз кылайды?

- Ол заманда биз бир программага, бирча дерсликкеге кере ишленген. Бир жанындан бек иги да, тынч да эди. Хар затынг да хазыр, ал да ишле. Тынчлыгы неде эди? Сёз ючюн, сынауу болмаган жаш адам школга келсе, ол кылай дерс бериге, не программа хайрланьорга билмей кыйналмаганды.

Мени акылым а былайды: кыайсы заманда да устаз творчеству адам болургда керекди. Излеуно, тинтино бардырырга. Сёз ючюн, кесим бир жерде турурга сыйегемме. Жангы затланы кийрирге излегенме. Аны себепли шахар, республика даражада ачык дерслени кеп бериге да туюе эди. Аны аллында кёргозтген затымы экинчи кере кыайтарсам, семинарга келгенле менден жангы затха юйреналлык туююлдо деп, кече-кюн демей, аланы сейирсиндирип, кыуандырып зат излегенме. Ол а мени окуучуларыма да иги эди. Алай бла Донецк шахарда Шаталовну битеуросей курсларында да болганма. Жарсыуга, атын эсгералмайма. Бу курслада дерсде опорный конспектлени хайырланьорга юйренгенме.

Андан сора да, жамаут иш бла юреширге бек сыйегемме. Пионер дружинаны советини председатели, школда комсомол, партия организацияланы секретары болуп да турганма. Баям, ол жанына тартылганым аппам Мусукаланы Ахматдан окуна келе болур. Билесиз, ол революционер эди.

Кертиси, 45 жылны ичинде кеп зат бла юреширге туюенди. Бюгонлюкде, школга мен окутханланы туудуклары юрюген заманда, аланы алларында кесими тас этмегениме кыуанама. Эрттен бери ишлеп, жалаанда бир затха туюелип кыалмай, шёндюно окуучуга сейир болганьыма да. Бусагыттагы педагога уа алайсыз жарамайды. Аны бла бирге творчеству адам болганьыма да

1986 жылда бизни республикадан устазланы кыаууму орденле, майдалла бла да сауыгаланган эди. Мени бюгоннго ушакъ негёрим Мусукаланы Юрийни кызы Жеттеланы Людмила да ол педагоглары санында Урунуу махтаулукуну ючюнчю даражалы орденине тийишли болганды. Ол кезиуде Нальчикни онсегизинчи школунда инглиз тилден дерсле бергенди. Бюгонлюкде уа бу мектепде окутуу-юйретуу жаны бла завучду. Халкыны жарыкландырынуу отличниги. Билим бериуде, башхача айтханда уа, бу сагынылган школда 45 жылны ишлейди.

ёхтемленген угъай, кыуанган этеме. Устазланы Битеуросей съездини бизни республикадан делегаты болганьым да, баям, ма бу ишлерими магъанысы эди.

Бюгоннго тюрлениулени юсюнден айтханда, школ да аллай институту – анга да заманнга кере ала керекдиле.

- Ёмюрледен бери да устазланы сыйы бек юрюгенди. Бусагытта халкы аланы даражаларын алай кётюраламыды?

- Кертиди, аны айтхан кыыйынды шёндю. Окутууну качеству ючюн устазланы жууаплылыклары иги да ёгенди. Бусагытта сабийлеге берилген информация алгындан эсе он кереге кепдю. Алагъа да тынч туююлдо. «Билим беруино юсюнден» деген законда жалаанда устазланы угъай, ата-аналаны жууаплылыкларыны юсюнден да айтылады. Алай бирде ала, жарсыуга, унутулуп да кыаладыла.

Педагог ишин сейир кыураса, сабийлени да сыйсе, ала да анга хурмет этеркидиле. Хурметге тийишли болган а алай тынч жумуш туююлдо. Ол даражага жетер ючюн а, кесинги адамлык, профессионал ышанлыгы иги жанындан кёргозте, ачыкылай билерге керексе. Айтханьмча, школ бир жеринде туруп турурга тийишли туююлдо. Анга айный,

заманын излемине келише барьорга керекди.

- Информациаяны кеплююно юсюнден айтдыгыз. Арт кезиуде ата-аналар угъай, устазладан да сабий репетиторсуз бир экзаменни да бераллык туююлдо деген ююмну кеп эшитебиз. Ол кертиси бла алаймыды? Сора алай эсе, окуучу школда не ишлейди деринг келеди.

- Кыыйын сорууду. Шёндю ЕГЭ-ле, ОГЭ-ле, кертиси бла да, устазланы, ата-аналаны да бир кесек жунчутадыла. Ким биледи, алыкъа бу системага иги юйреип бошамаганыбыз ючюн да болур алай.

Энци кесибишни школну алып айтсам, бизде бир кырал экзамен берилип башлаганлы бери да тап система кыралганды. Сёз ючюн, математикадан бла орус тилден экзаменлени сабийле репетиторсуз бераладыла. Дерследе жалаанда теманы юйренгенден сора да, кыайтарыуга уллу эс бурулады. Факультативлерибиз, элективный курсларыбыз, кыошак дерслерибиз – ала барысы да бир системады. Аны тохтаусуз эм кыураулу ишлегени уа сабийлерибизни балларында эсленеди.

Устаз кеси окутхан окуучуга репетиторлык этгенни уа энчи кесим, школубуз

да огуурламайбыз. Энди ахырысы бла да аны юйуне сабий бармайды демейме, алай мектепни кесинде ол зат юйрютюлмейди.

- Энди окуучула инглиз тилден да борчул халда ЕГЭ берип башларыкыдыла. Биз ол затха хазырбызмы?

- Тилни билиуну юсюнден айтханда, биз кеп кыралладан иги да артха кыалабыз. Школда, вузда да окутууубуз алыкъа мен сыйгенча даражада туююлдо. Энци кез кыарамымы айтсам, аны борчул халда берирге эрттерекди.

Кертиси, жангы дерсликтерибиз, программаларыбыз, аудиоматериалларыбызмы дейсе, ала барысы да жетишедиле. Былай алып айтханда, орус тилин, математиканы борчул халда берип тебирегенде да кеп даулашла бар эдиле. Юйрене барады халкы. Инглиз тилин берирге керек болса да, алай боллукьду. «Кёз кыоркыакъ да, кыол батыр» дейдиле да халкыда.

- Шёндюно школну проблемасы не деди?

- Бусагытта ФГОС-ла бла байламлы хар классда интерактивный кыангала, компьютерле керекдиле. Башланган класслага стандартла алга кийрилгенлери себепли алада бу жаны бла хар затыбыз игиди. Орта звенода бла тамата класслада да аладача болса, ишибиз бююн иги барлыкьды.

- Педагог жолугузну юсюнден айтханда, кесигизни экинчи телюдеги устазга санайсыз...

- Мени устазлык жолну сайлауумда ёге атам Валентин Шишкини бла (ол орус тилден бла литературадан окутханды) инглиз тилден биринчи устазым Евдокия Басинаны кыыйнлары уллуду. Мен аланы педагог даражаларына бюгон да жеталама деп билмейме. Ма аллай профессионалла эдиле экиси да.

Баш ием Жеттеланы Азретни жашы Бузжигит да устазды. Экибиз да бир коллективде ишлейбиз. Жетишилерибизге кыуанабыз. Ангыламаган затыбыз болса, бир бирни юйрете, ишибизде бет жарыкылы болурга юрешибиз.

Ушакъны МОКЪАЛАНЫ Зухура бардырганды.

Кёрмюч

Умутландыргъан атламла

Кеп болмай Ставропольда Жаш телюно проектлени чеклеринде илму-техника эм инновация жетишилени кёрмючю болганды. Анга Кыабарты-Малкърны кырал аграрный университетини ке-

лечилери да кыатышхандыла. Делегацианы кыауумна ВУЗ-ну преподавательлери, аспирантлары, магистрантлары киргендиле. Тюрлю-тюрлю техника эмда оборудование бла шагъырейленерге баргъанланы

санында «Энергообеспечение предприятий», «Плодоовощеводство и виноградарство», «Строительство», «ТППСХП», «Природоохранное и водохозяйственное строительство» эм «Гидротехнические сооружения, мелиорация и водоснабжение» факультетлени студентлери да болгандыла. Ала анда кеслерни проектлени да кёргозтгендиле.

Университетни стендини ал-

лында кепле жыйылган эдиле. Жаш телю жарашдыргъан затлагъа кёрмючю кыураганла, башхала да бийик багъа бичгендиле. Студентле бла ушакъ этерге, аланы проектлени энчиликлери бла шагъырейленерге сыйгенле да болгандыла. Кёрмючю ахырында уа вузну келечилери сертификатла бла сауыгалангандыла.

УБАШЛАНЫ Мурат.

Жалчытыу Кыаллай усталыкыла изленегиле

Элбрус районну Урунуу, иш бла жалчытыу эм халкыны социальный кыоруула арасында эсепде 580 ишиз турады. Алагъа болушур муратда ички жерлени ярмаркасы бардырылганды. Урунуу рынокда кыаллай усталыкыла изленгенлерин эмда ишизлени кыаллай билимлери болганларын билир ючюн ары келгенлеге анкетала юлешингендиле.

Жыйылганлагъа «Источник», «Зелёный город» чекленген жууаплылыклары болган общественаны, район больницаны, аскер комиссариатны, «Магнит-косметика» тюкенни эм башха предпритияланы бла организацияланы келечилери бла тубеши кыураганды. Ала ише кыайры кирирге боллугуна туююнгендиле, айлык хакыны ёлчмени, социальный гарантияла, кыулукьда ёсюноу амаллары бла шагъырейленгендиле. Араны специалистлери уа сорууларына жууапла бергендиле, документлени хазырларга да болушхандыла.

Анатолы ТЕМИРОВ.

18 октябрь – Жол мюлкде урунганланы кюнюдю

Жууаплылыклары, талпынуулары бла да ышаныулук береди

Хар жыл сайын октябрьде жол мюлкде урунганла кеслерини профессионал байрамларын белгиледи. Бизни республиканы бу сферасында ишлегенле кеслерини борчларын толтурууда, жол мюлкю тап халда тутууда, игилендириуде кючкыарууларын аямайдыла деп айтырчады.

Бюгюнлюкде, кыралны экономикасыны кыйын кезиунде, КЪМР-ни Жол мюлк управлениасы, бюджетленден жиберилген ырыскыны бютюнда аяулу хайырлангырга, ишлени да тынгылы, заманында тамам этерге борчулууду.

Этилик жумушланы саны уа аз туююлду. Сёз ючюн, Тёбен Чирик кёлледен башындагы лагаа дери жол ишлерге керекди. Управлениада айтханларына кёре, бу проект «Зарагж» туризм кластерни кырау программаны чеклеринде бардырылады. Объектни кыруулушу бла «Строй-Гранд» подряд организация кюрешеди. Бюгюнлюкде алайда битеу жер ишле тамам этилгенди. Жууук кезиуде уа специалистле жолну туюп жанын жарашдырып башларыкыдыла.

Объектни узунлугу жалаанда юч километр болганлыкыга, аны кыраган алай тынч боллук туююлду. Алайда жер кёчюп

тебиремезча мадар этилирге да керекди. Кыалай алай болса да, объектни келир жылны ахырына толусунлай тамам этип, хайырлангырга берирге керек боллукыду.

Хасанияны бла Герпегежни араларында жолну да тап халга келтирип ючюн быйыл кёп кючкыаруу салырга тыюшгенди. Аны тийресинде жер кёчерге ёч болганны себепли объект, алгын жыллада жангыртыла барганлыкыга, терк окуна тозурап тебирей эди. Шёндюгю проект бла уа аны бегейтиуге энчи эс бурулганды эмда бу жаны бла аслам мадар этилгенди. Тийишли ишлени бардырган кезиуде жангы материалла хайырлангандыла. Специалистле эски асфальтны кырып кетергенден сора, жолну тюзетип, анга энчи аула жайгандыла. Ызы бла аланы юсю таш эм юзmez бла толтурулганды. Бу амалны хайыры бла жангы жол ары-бери кёчмей, тозурамай иги кесек заманны сакъланырыкыды, деп ышандырадыла ведомствону специалистлери.

Бу кюнледе уа жолну жанларында бетон ишле бардырыладыла. Жууук кезиуде «Диск Строй» подряд организацияны кыруулушчулары асфальт салып тебирерикдила. Аны да быйыл-

ны ахырына тамам этерге умут барды.

Быйыл дагыда Черек районда Бабугент-Бизыгын жолга тынгылы ремонт этилип башланганды. Бек алга Бабугентни бла Кыара-Сууну араларында жолга этиликди мадар. Аны узунлугу 12,3 километр болады. Ишчиле шёндю эски асфальтны кетерип, объектни жанында ёсген тереклени бла юкюлени кырып башлагандыла. Кёпюрлени жангыртыу эмда кючлендириу жаны бла да кёп иш этиликди. Суу жагъланы кыруулар муратда 600 кубометрлик дамба да кыюлукыду. Жол он метрге дери кенгерттикди. Юсюне зыгыр бла юзmez кыюлуп тюзетилгенден сора, кёпюр маталлы төрт объект да жангыртылыкыды. Жолну жер кёчер деген кыоркыу болган километр бла жарым кесеге да кючлендирилликди. Объектни бир-бир жерлеринде темир буруула орнатырга да умут барды. Ала быйыл этилик ишледиле. Асфальт а келир жыл салынырыкыды.

Дейске – Тёбен Курп элени араларында жолну Север Осетия Республиканы чегини кыатында он километр чаклы кесегинде да жангыртыу ишле бардыла. Белгиленген кёре, аны кенглиги 7,5 метр боллукыду, кесине

да эки кыатлы асфальт салынырыкыды. «Инстрой» подряд организацияны ишчилери жолга зыгыр кыюп, тюзетип, алты километрге асфальт салып бошагандыла. Ишлени бары да 15 ноябрьге дери тамам этилликди.

Прохладна шахарны бла Советская элни араларында жолга да быйылны ахырына дери тынгылы ремонт этилип бошаллыкыды. Зольск районда жайда сакъ жауунланы хатасындан юч кёпюр тозураган эди да, аланы жангыртыу да тири барады. Арт жылланы эм уллу проектлеринден бирине «Кисловодск-Долина Нарзанов - Жылы-Суу - Элбрус» жолну кыруулушун санарга тийишлиди. Анда да ишле ахыр кезиуноне жетгенди. Бюгюнлюкде бу объектеде жалаанда белгиле орнатырга кыалганды.

Жолла бла чекленип кыалмай, Управленианы специалистлери тийишли организацияланы келир кыш кезиуде кыалай хазырланганларын да тинтедиле, ала бардырган ишлеге кёз-кыулак боладыла. Алайды да, бу бёлюмде урунганланы жууаплылыклары, ишге кёл салып бериле билгенлери жолларыбыз игиден иги болуп барлыгына ышандырады.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Не кыйын ишден да артха турмай, кыйшды, жазды демей

Элбрус районда жолланы узунлугу 235 километр чаклы болады. Ала Бахсан аузуну битеу тарларына, туристле солуган жерлеге, тау жайлыкылага бла чаллыкылага эм башха объектлеге дери созулгандыла. Асфальт

тынч туююлду. Алай дагыда районну жол управлениасы аны жалчытады, битеу белгиленген борчларын да болжалга салмай толтурады.

Организацияны башчысы Ахматланы Мурадин айтханга кёре, быйыл иги кесек кыарма-

кыармашып, объектни кысыха заманы ичинде тазалагандыла.

Жаз башында уа организацияны специалистлери жайлыкылага бла солуу объектеге элтген жолланы тап халга келтириу бла кюрешгенди-

тап халга келтиргенди. Кенделенде бла Лашкутада да быллай жерледе тийишли мадарла этилгенди.

- Службаны ишин тийишлисича бардырыча эки бульдозер, юч энчи машина, жюккючю техника, автогрейдер эм юч КамАЗ автомашина бардыла. Ишчилени объектлеге «Газель» машина бла элтебиз. Техниканы барысы да келир кыш кезиуде ишлерге хазырды. Аны бла бирге жоллага себиллик юзmezден бла тууар туздан да кыстырык этилгенди. Бу кезиуде кыар артыкка кёл Минги тауну тийрелеринде тошкучюдо да, анда кече-кюн да бульдозер бла автогрейдер турлукыдула. Техниканы бир кыаууму уа төбен элде боллукыду - алада бир тюрко чырмаулук болса, жерине мычмай жетерча, - дегенди Ахмат улу.

Ол организацияны коллективи бирча иш кёллю, кьолдан уста адамладан кыралганын да белгилегенди. Грейдерни водители Жантууланы Герман, бульдозерчиле Оракъланы Ханапий бла Рамазан, водительле Сабанчыланы Юсюп, Геккиланы Шамиль эмда Кьочхарланы Залкыуф борчларын бет жарыкты толтурадыла. Жол ишчиле Макытланы Мурат, Хайырланы Мухтар, Метланы Таулан эм Хусаинланы Ринат, сора электросварщик Сабанчыланы Барасбий да махтауга тийишлиди, тюз ниетли урунадыла. «Бу адамлага не заманда да ышанырчады, - дейди Мурадин. - Не кыйын ишни да тамамларга кьолларыннан келликди аланы».

Анатолий ТЕМИРОВ.

бешден биринде барды, кыалганына зыгыр-юзmez кыюлуду, бир-бирлеринде уа ол да жюкду. Бу объекте тау тийреледе болганлары ючюн аланы ыркы басар, таш тыюп тозурап, кышда уа кыяладан кыар юзюлуп, транспортну жюрююне чек салып деген кыоркыу дайм болганлай турады. Кысыха айтханда, бу мюлкге ишин бардырган алай

шырга тыюшгенди. Кыш кезиуде, туристле бла альпинистле аслам келген айлада, Минги тауну тийресинде кёп кыар жауганы себепли жолланы, машинала турган жерлени да терк-терк тазалап турурга керек эди. Адыл-Суу тарда «Жантууган» альплагерге барган жолга кыяладан кыар бир ненча кере юзюлуп тыюшгенди. Управленианы ишчилери терк

ле. Жылы-Сууга, «Уллу-тау» альплагерге барган жоллага да ремонт этилгенди. Элбрус элде эмда Терс-Кюлну тийресинде объектеге да кыаралганды. Тырыаузуу ара стадионуна бла Эсгерюу майданына жангы асфальт салынганды. Шахарны Ауул районунда жолну ыркы суула тозураптан эдиле да, управленианы ишчилери аны тазалап,

Акция Кюз артында - энчи сакълук

УГИБДД-ны инспекторлары юч кюнню ичинде республикада темир жолланы тийрелеринде водителлеге бла жауу адамлага кыоркыузулуккыну жоруклары эсгертгенди. Полициячыла темир жолчула бла бирге кюз артында машинаны тынчыракъ жюрютюрге, аллында барган транспорт бла араны кенг этерге кереклисин айтхандыла.

Темир жолладан ётген кезиуде уа поезд машинадан ауур болганын унутурга жарамайды, аны тохтатхан артыкка кыйынды. Составны аллы бла терк ётюп кыулулга умут этгенле аны эзде тутарга керекдиле.

Акцианы кезиунде уа водителлеге бу жоруукла жазылган брошюрала юлешингенди.

Бизни корр.

Бир турнирден - тогуз сауга

Абхазияны Пицунда шахарында боксдан уллу халкыла аралы турнир бардырылганды. Анга СНГ-ны кыралларыннан 347 адам кыатышханды. Кыарты-Малкырдан жаш спортчула тогуз майдал кыатхандыла.

Элбрус районну сабий-жаш тёлю спорт школундан Сотталаны Альберт, быллай даражалы эришюге биринчи кере кыатышхан эсе да, алтын майдал бла кыуандырганды. Кеслерини жыл сан эм ауурлук категорияларында экинчи жерлеге Непеланы Сулейман, Теммоланы Алан, Шауаланы Расул, Сарбашланы Алийхан, Жаболаны Аслан чыкыгандыла. Эм кючюлени санына Рахайланы Аслан, Журтубайланы Рустам бла Сарбашланы Аслан да киргенди. Аланы тренерле Гулийланы Малик, Балаланы Илияс, Хаджиланы Тимур, Жаболаны Алим юйретедиле.

Анатолий САФРОНОВ.
СУРАТДА: Сотталаны Альберт.

Кьолдан устала

«Алтын бла жубаныргъа сюеме, аны жаны бар сунама»

Бир жол газетни жумушу бла Прохладный шахаргъа барама. Анда манга: «Мында алтындан, кюмюшден да бир сейрилик затла ишлеген уста барды, анга да тубей кетсенг а», - дейдиле, мастерскою кьайда болгъанын да юйретедиле. Ары барама, экибиз да олтуруп ушакъ этип бошагъаныбыздан сора, ол: «Къарайма да, сен кюмюш затланы бек жаратаса, ыразы

терк кёре турама. Ол Мадина Саралып къурагъан кёрмючлеге, башхаларына да кьатышады. Кёп болмай Черек районда Чирик кёлню тийресинде болгъан «Алтын кьол» фестивалыда да Асиятны кьолундан чыккыган алтын, кюмюш сыргалагъа, буунлукълагъа, жюзюклеге да адамла кёп заманны кьарап сюеле эдиле.

Артдан-арта кызыны кёп башха затха

Мусабий кеси ишлеген кьамалары бла.

Ары дери уа Прохладный шахарны кьыркъ экинчи номерли школуну 9-чу классын бошагъанлай, Нальчикде, дизайн колледжде «компьютерная графика» бёлюмге киреди. Окъуй тургъанлай, белгилли дизайн-модельер Мадина Саралыпда администратор болуп ишлейди, кийимлерин да кёрютеди. 2004 жылда уа Махачкъалада Искусстволаны светский институтуну «интерьерни дизайнери», бёлюмюне киреди. Эки жылдан аны жетишимли бошак чыгады. Колледжде, институтда да окъугъан жыллары анга усталыгъаны жашырынлыгъына юйренирге бек болушханларын айтады.

-Мени жашаугъа кёз къарамым иги да торленгенди. Мадина Саралып бла байламлыгъымы да юзегенме. Манга кёп ахшылыкъ этгенди, аны ючюн бек ыразыма. Ол мени белгилли художник-ювелир Ася Евтыгъа бла да танышдыргъанды. Бир нечча жыл мындан алгъа аны Нальчикде кёрмючю болгъан эди да, кёпле тюшонгендиле аны фахмулулугъуна, - дейди Асият.

Къыз артыкыда алтын бла ишлерге бек сюйгенин да айтады. «Аны эритип башла-санг, жаны барча кёрюнеди. Анга ашыгышлыкъ этмей, иги тюрслеп къараргъа, тынгыларгъа керекди, андан сора андан не этерге боллукъу кёз аллынга келеди», - дейди. Кеси аллына къурашдыргъан биринчи изделиясы да эсиндеди - жаухар ташы бла жюзюк.

Бу жаш кызыгъа къарай, аны фахмусуна, хунерлигине, оюмлай билгенине, аны бла бирге уа адеплилигине, иймене-иймене сёлешгенине да сейир этеме. Энди аны устаныча аты айтылады, жалаанда ол этген затланы жаратып, алыргъа сюйгенле да кёпдоле, «Асламында ала жаш адамладыла. Мен авангард, хайтек, этнический деген стильге бла ишлейме. Бирде уа, аланы барын да бирге кьатышдырып, жюрегим сизимине кёре жарашдырама», - дейди.

Таулу кызыны мындан ары жашауу къала къурауларыны киши да билмейди, алай бир зат баямды - ювелир искусствону тишируу устасы жаратылып тохташханды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Соруу-жууап

Фирманы жаба эселе, пособие тёленирикмиги?

«Мен энчи компанияда ишлейме. Фирмабызны энди жабаргъа деп турадыла. Мен а декретге 20 ноябрден чыгаргъа керекме. Ол кезиуге уа компаниябызны жабарыкыдыла. Манга сабий тапхынчы эмда тапхандан сора да кезиуге ахча тёленирикмиги?»

Мени дагыда бир соруу тынгысыз этдиреди: сабийге жыл бла жарым болгунчу мен анга къарагъаным ючюн пособие алап-лыкъамамы? Аны не ючюн сорама? Мени стажым декретге кетер заманыма эки жылдан кёбюрек боллукъду. Манга ол эки жылда алгъан орталык иш хакъымы 40 проценти тёленирикмиги?»

Марина Т. Нальчик.
РФ-ни Социальный страхование фондуну Къабарты-Малкъарда регион бёлюмюню специалистствери жууаплайдыла:

-Сабийден аурулугъу болгъан тишируу гъа ол ишлеген организацияны жапханлары ючюн ишден кетерге тюше эсе, анга сабий тапхынчы эмда тапхандан сора кезиуге, дагыда сабийге къарагъаны ючюн да пособияланы ол жашагъан жерде социальный къорулауу органларында тёлейдиле. Быллай кезиуледи законодательство быллай тёлелуени тохташдырады:

1. Сабий тапхынчы эмда аны тапхандан сора да пособие тийишлиди - 543 сом 67 капек (2015 жылда). Ол тишируу сабий тапхынчы эмда андан сора да кезиуно ичинде хар айгъа тохташдырылады. Эсигизге салайыкъ, ол кезиуге сабий туугунчу 70 календарь кюн, туугъандан сора да 70 кюн киреди.

2. Тишируу сабийден аурулугъу 12 ыйыккъа жетмей медицина учрежденигъа (тишируу консультациягъа) эсепле алынган эсе, анга бир кере ахча тёленеде. Аны ёлчечи 2015 жылда 543 сом 67 капекди.

3. Сабий туугъанда да бир кере ахча тёленеде. Аны ёлчечи 2015 жылда 14 497 сом 80 капекди.

4. Сабийге жыл бла жарым толгунчу анга къарагъаны ючюн да ай сайын пособие тёленеде. Бу шартха эс бургууз: сабийден аурулугъу болгъан тишируу гъа ол ишлеген организацияны жапханлары ючюн ишден кетерге тюше эсе, анга бу пособианы бек аз ёлчечи тёленеде. 2015 жылда ол биринчи сабий туугъанда 2718 сом 34 капекди, экинчи эмда андан сора туугъан сабийге къарагъаны ючюн а 5436,67 сомду.

Асият кёрмючле.

эсенг, санга саугъагъа муну берейим», - деп, базыкъ жюзюкню бармагъыма кийдирди. Ол Габоланы Асланны жашы Мусабий эди. Бусагъатда аны танымагъан республикада, андан тышында да хазна адам болмаз. Ол кьолдан усталыгъа эмда болмагъанча уллу чомартлыгъы бла атын айтдыргъанды.

Алай бюгюн хапарым аны юсюнден туююлдо, кызы Асият бла шагъырей этерге сюеме. Айтханымча, Мусабий бла танышханымдан сора, терк-терк тюбеше тургъанбыз. Бир жол аны мастерскоюна келгенимде, иши столун артында бир кызыны эселеди. Ол алтын жюзюкню жалгъай тура эди. Бийик ёсюмлю, назик санлы, ариу кызы... Былай къараганда, къарысуз окъуна кёрюндю кёзюме, алай бир кесек ушакъ этгенден сора ол оюмудан зат да къалмады.

- Гитче заманында окъуна ишлеген жериме келип, не этгениме къарап турургъа сюйючю эди, - деп хапарлайды Мусабий. - Аз-аздан кеси да бир зат этерге юреше, ма алай тюзелип кетгенди. Мен да кёллендирге юрешгенме. Энди ёхтемленирча уста болгъанды.

Къайсы миллетде да тишируу ювелир бек аз тубей болур, таулулада уа Асият биринчи сунама. Аны энди мен терк-

фахмусу болгъаны да ачыкъланды. Ол ариу жырлайды, фортепианону уста согъады, назмула жазады, сурат ишлейди, шёндюгю модада болгъан кийимни сахнада кёрютеди. Анга уа жаланда отуз жыл болады. Аллай жыл санда ол къадар затны эте билгенле алай кёп тюбемейдиле. «Гитче заманымдан окъуна художестволу самодельностьха жюриоп тургъанма. Шахарыбызны Мада-ният юйюнде «Созвездие» жыр къауумну санында эдим. Малкъар эм орус тилледе жырлагъанма», - дейди Асият.

Андан сора да, ол музыка школну бошагъанды. Энди уа кеси да жырла къурайды. Музыкант Владимир Курашиновха бла атасыны жанындан къаршы жууугъу, белгилли жырчы Махмуд Ибрагимов, Этчеланы Музафаргъа, дагыда башхалагъа анга болушханлары, кёллендиргенлери ючюн ырызлыгъын билдиреди. «Салам алейкум» деген радиобериулеге, аллай атлы республикалы эм тюрк тилли халкъла аралы жыр эришуулеге да кьатышханды. Арт кезиуде уа орус тилде «Сени юсюнден» эмда малкъар тилде «Байрам» деген жангы жырларын жаздыргъанды.

Ыйыккъа гараскан

15 октябрьден 21 октябрьге дери

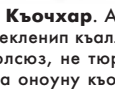
Кьочхар. Аз зат бла чекленип къаллыкъ туююсюз, не тюрлю ишде да оноуну кьолугъузгъа алыргъа амал табарыкысыз. Сайлагъан а жалаанда сизге властыны толусунлай алыргъа онг берлик амалланы этериксиз.

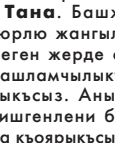
Тана. Башхала бир тюрлю жангылыкъ кёрмеген жерде сиз ахшы башламчылыкъла эталыкысыз. Аны себепли сизни бла эришгенли бир нечча атламгъа артада къоярыкысыз.

Эгизле. Бу ыйыккъа жетишимле болдурургъа онг ачылады. Хар зат да сыйдам бармаса да, ишигиз къуралмай къаллыкъ туююлдо. Аны ючюн а бир кесек кыйналыргъа тюшерикди.

Айырычабакъ. Энди хар зат тапды деп, ырахатланып къалсагъыз, ары дери кыйналып болдургъан жетишимлери-гизден къуру кьалыргъа къоркму барды. Сиз кёзюгюзню жабып ачхынчы, болуру боллукъду.

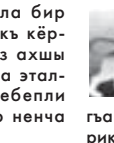
Аслан. Бу ыйыккъа бир тюрлю тюрлениу боллукъ туююлдо, ол эригиулю ётерикди, анга тёзерегю кюрешигиз. Алгъа гитче атламла бла барыргъа тюшерикди. Алай ол кёп да бармай хайырын кёргюзторюкдю.

Къыз. Бош затчыкъдан окъуна жюрегигиз къууанырыкыды. Аллыгъызда жети кюн къадар магъаналы оноу этерге бек тап заманды.

Базман. Башха замандан эсе кёп ишлерге тюшерикди. Алай аны ахыры да къууанырча боллукъду. Муратыгъызгъа жеталыкысыз.

Акъырап. Жууукъларыгъызгъа бла ахлуларыгъызгъа кёбюрек эс бургууз, аланы къууандырыргъа кюрешигиз. Алай этсегиз, кесигиз да жарырыкысыз, ыйыккыны зауукълу эмда ырахатлы ётдюрлюксюз.

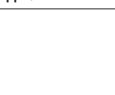
Мараучу. Толу кюч бла ишлей билгенигиз, келир заманда не зат сакълагъанын да кёралгъаныгъыз сизге болумну кьолугъузгъа алыргъа эмда аны ычхындырмазгъа онг берликди. Кьуллугъузгъа кётюрлюрге чырмау этген сылтаула чыгаргъа боллукъдула.

Текемююз. Чыгармачылыкъ ишде жетишимле болдуруулыкысыз. Жарык кёллюгюзню кёлге дери так этмезге кюрешигиз.

Суукъуй. Даражалары жюреген адамлары сизге жакъ басханларыны хайырындан ишигиз къураллыкыды. Компаниянларыгъызны арасында да намысыгъыз сыйыгъыз кётюрлюкдю. Ырыз этерик жумушда да чыгаргъа боллукъдула.

Чабакъла. Юдегилеригиз бла хыны сёлешгенигизни, жалаанда мен айтхан болсун деп тохтагъаныгъызны кьоюгуз. Арта сокураныгъа тюшер, аланы сизге суукъу кёзден къарагъанлары жаныгъызны кыйнар.

Къуанчылы ингир

КъЧР-ни сыйлы артисти, композитор, поэт, жырчы, яникойчу киеу Каракотланы Махар кесини юбилейин Нальчикде жарык концерт бла белгилегенди.

Озгъан орта күн Къулийланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театрға келгенле эки республикадан да жырчыны жууукълары, шуёхлары, аны чыгъармачылыгына табынганла болгъандыла. Алагъа деп халкъ

Махар бла Тамбийланы Къаспот.

Къайтарып жырларларын тилегендиле

«Жётегей» ансамбль.

сыйген, дайым да эшитирге кюсеген жырлары айтылгъандыла. Концерт программаны уа Махар кеси «Къарачайым» деген жыры бла ачханды.

«Шуёхлары кеп келген ной толу табакъ кибикди, къонакъсыз ной а - безгисиз эшикчады», - деп, бурнгулула айтхандай, ол ингирге Махарны жырчы нёгерлеринден да кепле келген эдиле. Ол да сейир тнойюлду, Каракотланы Махар кеси да жырлайды, башхалагъа да жазады. Аны бла да къалмай, кеп тёлюлени жыр искусствону сюерге юйретгенди. Аланы араларында жаланда къарачайлы къызла бла жашла болуп къалмай, дагъыстанлыла, малкъарлыла да бардыла.

Сау ингирни устаны шуёхлары, сохталары, коллегалары сахнагъа чыгып, алгышла айтхандыла, жырларын да саугъа этгендиле. Жырны байрам юч сагъатха жууукъ заманны баргъанды. Залда олтургъанла керти да уллу зауукълукъ тапханлары кёрюнюп тура эди. Ала КъЧР-ни сыйлы артисти Эркенланы Расулгъа, Хубийланы Зулфагъа, Айвазланы Муратха, Дагъыстандан халкъла аралы жыр конкурсланы лауреаты Мурат Садуевге, бизни жерлешибиз Холамханланы Къайсыннга

«9 волна» деген музыка-информациялы каналда аны жырлары айтылгыларын, ол кеси да жырларын тилеп кепле жазадыла. Ала бир -эки кюнню эшитилмей

Хубийланы Зулфа.

Мурат Садуев.

къалсала уа, къарачула гузаба этип тохтадыла: «Къайдады Махар жырлары бла?» - деп соруп башлайдыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратланы автор алгъанды.

Басма

Заманны, инсанны эм жерни юсюнген га

Мария бла Виктор Котляровланы издательстволарында «М. И. Докшочков. О времени, людях и земле» деген китап чыккъанды. Ары белгили къырал эм жамаут күүлукъчу Муса Ильясович Докшочковну башха - башха жыллада жазгъан статьялары бла докладлары киргендиле. Чыгъарманы редактору Виктор Котляров аны юсюнден бизге былай билдиреди:

- Алгын заманда эм бюгюнлюкде жамаутны жарысхан магъаналы вопросла бу документледе туура кёргюзтюлюнюдюле. Аланы санында Къабарты - Малкъарда келишимликни, бирликни эм мамырлыккыны сакълау, жер эм аны бла байламлы реформаланы тап халда бардырыу дегенчала.

1991 жылда Муса Ильясович республикада бирликни сакълау жаны бла къымылдаугъа башчылык этгенди. Озгъан ёмюрню 90-чы жылларында къозгъалыулары тынчайтып, мамырлыккыны тохташдырыу ючюн бу къауум къаллай бир иш тамамлагъанларыны юсюнден Докшочковну жазмаларын окъусанг, толу анылайса. Бюгюнлюкде Къабарты - Малкъарны тынчылыккы жашауу ол кезиуде этилинген тийишли онуоланы хаырынданды десек, ётюрюк болмаз.

Аты айтылгъан жамаут эм къырал къуллукъчу кеп жылланы эл мюлкде да урунганды. Ол себепден жер бла байламлы статьялары бу жаны бла реформалагъа аны энчи, кесгин кез къарамлары болгъанын баямлайдыла. Муса Ильясович жерге ие аны сюрген, анда урунган

адам болургъа керекди деген оюмун дайым да чертгенлей тургъанды. Автор жер реформаны вопросу эки онжыллыккыгъа нек созулгъанын, алыкка да ол толусунлай анылашымлы болмагъаныны сылтауларын да тинтеди.

Китапны ара ёзегин а Къабарты-Малкъарны айтхылыккы адамларына жораланнган статьяла кыраидыла. 1998 жылда Докшочков биргесине ишлеген тенглерини юсюнден очеркле жазып башлагъан эди, чыгъ-

арманы бу кесеги уа аны ол башламчылыккы андан ары анытхачады.

«М.И. Докшочков. О времени, людях и земле» деген чыгъарма беш ёлюмден кыралгъанды, бир къауум приложениясы эм суратлары да бардыла. Минг экземпляр тиражи бла чыккъан изданианы жарашдыргъанда «Альпийские луга урочища Аурсентх» деген ат бла автор алдыргъан суратны хайырлангандыла.

Бизни корр.

Кюз артында сирень чагыб а ким кёрген эди!

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редакторну орунбасары ТЕКУЛАНЫ Хауа

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АТТАЛАНЫ Жамал
(баш редактор)
ЖАНГОРАЗЛАНЫ НАЖАБАТ
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
ТИКАЛАНЫ Фатима

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда кюп салынады. 20.00 сагъатда кюп салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Байсыланы Марзият - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зулфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2, 3, 4-чю бетле),
Геляланы Валентина - (5, 6, 7, 8-чи бетле) - корректорла.

Тиражи 2100 экз. Заказ № 1734
Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспек, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru